

Hallituksen varapuheenjohtaja Katja Syvärinen
SAK, Helsinki

Puhe SAK:n edustajiston kokouksessa 20.5.2021

(muutokset puhuttaessa mahdollisia)

Hyvät edustajiston jäsenet, ammattiyhdistystoverit

Jääkiekon miesten maailmanmestaruuskilpailut käynnistyvät huomenna Latvian Riiassa. Alun perin lätkää piti pelattaman myös Valko-Venäjällä, mutta ihmisoikeustilanne ja maan levottomuus sai niin yleisön kuin jääkiekkopäättäjät tekemään ainoan oikean ratkaisun ja perumaan Valko-Venäjän kisaisännyyden. Vakaus, ennakoitavuus, turvallisuus ja luotettavuus ovat tärkeitä myös urheilussa.

Yleensä vakaudesta ja ennakoitavuudesta puhutaan politiikan yhteydessä. Talouden pitkän tähtäimen ennustettavuus, ulkopoliittisesti turvallinen ja rauhallinen ympäristö, toimivat peruspalvelut ja työmarkkinoiden vakaat pelisäännöt ovat monen kansainvälisen yrityksen ääneen sanottuja motiiveja, kun ne päättävät investoinneista Suomeen. Näitä iloisia työllisyys- ja talousuutisia olemme kuulleet myös viimeisen vuoden aikana.

Pari viikkoa sitten suomalaisen yrityselämän kirkkain kärki huolestui, kun eduskunnassa muutama puolue, kokoomus etunenässä, alkoi säätää EU:n koronaelvytyspaketin hyväksymisen kanssa. Julkisuuteen antamassaan vetoamuksessa paketin hyväksymisen puolesta kahdenkymmenen suomalaisyrityksen johtajat totesivat, että ”kaatuminen johtaisi epävarmuuteen, joka olisi myrkyä käynnistyvälle kasvulle”. Myös suomalaiset yritykset siis arvostavat vakautta ja ennustettavuutta.

Vaikeidenkin aikojen yli on maassamme selvitty sopimalla ja toimimalla yhdessä. Koronakriisin iskiessä viime vuoden keväällä pystyttiin nopeasti sopimaan kolmikantaisesti poikkeuksia lainsäädäntöön, ja näin auttamaan sekä yrityksiä että työntekijöitä yllättävässä tilanteessa. Näin voidaan toimia, kun luottamus toimii, järjestelmä on kunnossa ja tulos hyödyttää kaikkia. Tämä on yhteiskunnallista joukkuepelaamista ja sen Suomi on osannut.

Palataanpa siis jääkiekkoon.

Lätkämaajoukkueenkin menestyksen takana on toimiva joukkuepeli. Yhdessä harjoiteltu taktiikka käydään ennen peliä läpi ja lähdetään hakemaan voittoa yhdessä. Pelaajien luottomies on joukkueen valitsema kapteeni. Kapteenille pelaajat viestivät epäkohdat taktiikasta tai pelikokoonpanoista. Kapteeni on se, joka puhuu kaikkien puolesta yhteisistä asioista joukkueen valmentajille tai joukkueen johdolle. Pohjana on koko lajin tunnetut ja yhdessä sovitut säännöt sekä joukkueen yhdessä paikallisesti sopima pelikirja. Tähän pohjaan luotetaan ja sen päälle rakennetaan voittava joukkue.

Työpaikoilla joukkueiden kokoonpanot muodostuvat rekrytointien kautta. Johto valitsee parhaat pelaajat oikeille paikoille. Ennustettavuus ja vakaus on kuin hyvin hoidettu jää hallissa. Säännöt ja pelikirja luodaan työehtosopimusten ja lainsäädännön kautta. Toimitusjohtaja on valmentaja, kapteeni on työntekijöiden joukosta valittu luottamusmies. Pohjaan luotetaan ja sen päälle rakennetaan voittava joukkue.

Kun työelämän pelikirja on yleissitovuuden kautta sama kaikille yrityksille se myös helpottaa työelämän pelisääntöjen tulkinnoissa ja jättää mahdollisuuden pelata hyvää ja voittavaa peliä reilusti.

Järjestelmämme on perustunut luottamukseen. Työntekijöiden edunvalvonta on nähty myös työnantajan edun mukaisena. Työnantajat ovat sopimusten myötä mahdollistaneet monin tavoin työntekijöiden järjestäytymistä työpaikkatasolla. Luottamusmies on voinut hoitaa edunvalvontaa työajalla, jopa täyspäiväisesti. Työnantaja on hoitanut ay-jäsenmaksuperinnän palkanlaskennan yhteydessä. Tämä siksi, että on vaadittu ja saatu, mutta myös siksi, että etu on ollut yhteinen.

Yhteenkin on otettu silloin, kun keskustelussa yhdessä tehdyn tuloksen oikeudenmukaisesta jakamisesta työnantajan ja työntekijän välillä ei ole päästy helpolla yhteisymmärrykseen. Mutta näihinkin tilanteisiin on pelikirjassa varauduttu.

Hyvät ay-toverit,

Suomalainen työmarkkinamalli ja sopimisen kulttuuri rakentuu yleissitovien työehtosopimusten varaan. Yleissitovien työehtosopimusten poistuminen tarkoittaisi paikallisen sopimisen vaikeutumista. Yleissitovuus on taannut sen, että työelämän pelikirja on ollut sama kaikille yrityksille. Se on helpottanut

pelisääntöjen tulkintaa ja jättänyt mahdollisuuden pelata työmarkkinoilla hyvää ja voittavaa peliä reilusti.

Yhtäkkiä joku on muuttunut. Hiljaisia ja äänekkäitä signaaleita on ollut pitkään, mutta kun alkoi viime syksyn ja talven aikaan rytistä, siinä ei pysynyt perässä oikein kukaan – ei liittoihin kantautuneiden viestien mukaan edes kaikki työnantajat. Joku tuntuu nyt kerta kaikkiaan pelaavan ”valkovenäläisellä pelikirjalla”. Nyt taklataan takaapäin ja rumasti. Moni palkansaaja ja yrittäjä onkin nyt hämmentynyt siitä, mitä oikein on tapahtumassa. ”Taivas varjele mitä sieltä tulee?”, sanoisi selostaja Mertaranta.

Metsäteollisuus ja teknologiateollisuus ovat yksipuolisesti ilmoittaneet muuttavansa pelin säännöt. Ja voipa olla, etteivät nämä liitot jää ainoiksi. Mutta kun tulee peliin mukaan ihan omilla säännöillään, on turha kuvitella, että kaikki muut muuttavat peliään tuosta vaan. Kyseessä on yli puolen miljoonan työntekijän työehdot. Jos niistä jokainen neuvottelee työpaikkatasoisesti tai yksin, edessä on melkoinen härdelli.

Ei kai voi ajatella myöskään, että työnantaja, joka ei järjestäydy, saisi samalla kaikki toisten sopimat edut ilman velvollisuuksia. Pelkkä lainsäädäntö ei tarjoa toisin sopimisen mahdollisuuksia kuten yleissitovat työehtosopimukset, eikä sen pidäkään tarjota. Paikallisen sopimisen vaikeutumisen lisäksi myös työpaikkojen neuvottelukulttuuri uhkaa rapautua. Ammattiliitto ja liiton kouluttama luottamusmies on jatkossakin työnantajalle paras neuvottelukumppani. Iso osa työnantajista onneksi vielä ymmärtää tämän.

Suomalainen sopimusyhteiskunta rakentuu luottamukselle ja sopimiselle. Sitä pitää kehittää ja parantaa, mutta työnantajapuolella on vahvaa halua sen sijaan romuttaa se. Se vakaudesta ja ennustettavuudesta! Jos siis työnantaja haluaa osoittaa sitoutumisensa, näemme toivottavasti mahdollisimman nopeasti suurimman osan teknologiateollisuuden yrityksistä liittyvän uuteen yhdistykseen ja osoittavan haluavansa jatkossakin tehdä yleissitovia työehtosopimuksia.

Hyvät edustajiston jäsenet,

Myös henkilökohtaisessa elämässä on tärkeää olla vakautta ja ennustettavuutta. Ammattiliiton jäsenyys on ollut työsopimuksen itsestään

selvä kylkiäinen, joka on tuonut turvaa, varmuutta niin arjessa kuin poikkeustilanteissa.

Systeemi on ollut niin hyvä, että se on muodostunut yhteiskunnalliseksi itsestäänselvyydeksi. Miksi maksaa ay-jäsenmaksuja, kun ilmaisversiokin on ihan hyvä. Rahaa tulee taikaseinästä ja sähköä töpselistä. Mutta tosiasiasa työelämän pelisääntöjen ja turvan ilmaisversio on hyvä vaan niin kauan, kuin maksajia on riittävästi. Laumasuoja suojelee rokottamattomiakin vaan niin kauan, kuin riittävän moni näkee rokottautumisen vaivan.

Pelikentälläkään ei pidä vain tuudittautua pelaamaan omaa peliä omassa päädyssä. Muuttuviin tilanteisiin on vastattava ja mieluiten ennakoitava vastustajan peliä mahdollisimman hyvin. On hyvä huomata, että työnantajan pelitaktiikan muutos tehdään erittäin helpoksi, kun pelataan itse vähemmällä kenttäpelaajilla.

Meidän joukkuepelimme kiinnostavuutta on määrätietoisesti kasvatettava. Luottamusmies-kapteenien työ vaatii erityistä tukea niin pelaaja-aktiiveilta kuin niiltä, jotka seuraavat peliä mieluummin katsomon puolella, mutta kuitenkin ovat vahvasti hengessä mukana.

Tällä hetkellä nimittäin kuuluu kentältä melkoisia viestejä siitä, että SAK:laiset luottamusmiehet ovat todella ahtaalla ja hämmennyksessä, erityisesti nyt myrskyn silmässä olevissa liitoissa. Syksy voi viedä mukanaan lehtien lisäksi tessit, kypärät ja alasuojatkin. Puheenjohtajan aloituspuheessaan mainitsema vahvempi tuki luottamusmiehille tarvittaessa lainsäädännön kautta on välttämätön. Meillä ei jätetä yksin. Tarvittaessa löytyy myös järjestöllistä tukea!

Onneksi yleisön tuki todella on edelleen vahva. Maaseudun tulevaisuuden huhtikuussa tekemän kyselyn mukaan selvä enemmistö suomalaisista edelleen puolustaa ay-liikkeen vahvaa asemaa. Nyt tarvitaan myös aivan uudenlaisia keinoja saada lisää pelaajia ja talkoolaisia. On huolehdittava, että aina uudet ikäluokat löytävät tämän hienon lajin pariin.

Marraskuussa hyväksytyssä strategiassamme ensimmäinen kulmakivi on nimeltään ”vetovoimainen, uskottava ja ihmisläheinen ammattiyhdistysliike”. Se, että onnistumme toteuttamaan tavoitteen täysimääräisesti, ratkaisee sen, missä liigassa tulevaisuudessa pelaamme. Tässä liitoilla ja keskusjärjestöllä on yhteinen työ. Tässä lajissa ei kukaan pärjää yksin.

Hyvää kokousta!